

які були б здатні призвести до дії ці ресурси, забезпечити їх ефективне використання, збереження, охорону та відтворення.

Висновки. Важлива роль у виробничо-ресурсному забезпеченні галузі рисівництва з урахуванням специфіки її відтворення та агротехнологічних процесів належить механізмам та засобам державної підтримки. В умовах погіршення структури та якості природної складової виробничо-ресурсного потенціалу, недостатністю фінансово-інвестиційних ресурсів, які спричинені порушенням екологічної рівноваги, системною кризою фінансів, потрібно здійснювати кардинальні організаційно-економічні зміни у діяльності галузі на засадах впровадження інновацій, ресурсних стратегій забезпечення та підвищення її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: ідентифікація і мотиви здійснення / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2006. – № 1. – С. 40-54.

2. Березіна Л.М. Виробнича функція та ресурсний потенціал аграрних підприємств / Л.М. Березіна // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК. Вип. 31. – Харків: ХНТУСГ, 2006. – С. 64-68.

3. Писаревський І.М. Підвищення ефективності використання ресурсів у плануванні виробничих процесів / І.М. Писаревський // Фінанси України. – 2005. – №10. – С.91-100.

4. Трегобчук В.М. Відтворення та ефективність використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / Відп. редактор акад. УААН В.М. Трегобчук. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2003. – 259 с.

5. Юрчишин В.В. Розбудова системного державного управління сільським господарством / В.В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 3-17.

Рецензент – д.е.н., професор Мармуль Л. О.

УДК 658.27:631.11

РОЗПОДІЛ КОРИСНОСТІ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: МЕРЕЖЕВИЙ ПІДХІД

Черкасов О. О., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

У статті визначено роль енергозасобів в системі залучення мобільних виробничих основних засобів підприємства. Обґрунтовано необхідність застосування мережевого підходу до аналізу розподілу корисності основних виробничих засобів сільського господарства. Розроблена модель структури системи мобільних основних виробничих засобів сільськогосподарського підприємства у процесі розподілу їх корисності на культури сівозміни. Проведено групування об'єктів системи мобільних виробничих основних засобів сівозміни за кількістю зв'язків.

Ключові слова: енергозасоби, мобільні виробничі основні засоби, мережевий підхід, технологія, корисність, сівозміна

Постановка проблеми. Згідно з теорією створення вартості за витратним принципом, результати операційної діяльності підприємства (“виходи”) формуються за рахунок здійснення певних витрат набору ресурсів (“входів”).

Для основних засобів усіх галузей економіки є характерним перенесення своєї вартості на вироблену продукцію частинами упродовж кількох операційних циклів.

Унаслідок впливу групи чинників (інфляційні процеси, волатильність валютних курсів, зміна вартості грошей у часі) визначення внеску певного активу у вироблену продукцію в грошовому вимірі не завжди є коректним. Тому, при визначенні відповідних кількісних співвідношень доцільним є урахування здатності засобу виконувати певну роботу, задовольняти певну потребу. Тобто певний актив може розглядатися як носій корисності. Ця здатність витратити свою корисність в процесі операційної діяльності частково зменшується з кожним виробничим циклом унаслідок погіршення кількісно-якісних характеристик активу (його зносу).

Сучасний дослідницький інструментарій економічного наукового пошуку включає мережевий підхід як засіб структурного аналізу. Водночас, дослідження аграрних операційних систем крізь призму безмасштабних мережевих зв'язків внутрішньосистемної виробничої інтеграції підприємства вимагають подальшого вивчення та опрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мережевий підхід успішно застосовується для аналізу елементів різноманітних систем у багатьох науках, наприклад, при вивченні екосистем, міжнародних фінансів, функцій мозку тощо. Власне мережевий підхід як складова теорії графів, що відноситься до дослідження зв'язків між вузлами у певній мережі, активно розвивався упродовж останніх десятиліть. Вагомий внесок у його розробку здійснили зарубіжні вчені Р. Альберт, А.-Л. Барабасі [1], М. Е. Дж. Ньюман, Д. Дж. Воттс [2], І. Хейвуд, С. Корнеліус, С. Карвер [3] та С. Строгатс [4]. Ними опрацьовано методичні аспекти аналізу відносин між взаємодіючими компонентами в складній системі з метою вивчення структурних особливостей, що впливають на ефективність функціонування такої системи в цілому.

Водночас, вітчизняних прикладних досліджень ефективності формування системи мобільних виробничих основних засобів у сільськогосподарських шляхом розгляду їх як комплексних мереж на даний час нами не встановлено.

Постановка завдання. З огляду на вагоме прикладне значення мережевого підходу метою даної статті є описати і проаналізувати структуру системи залучення мобільних виробничих основних засобів (надалі – МВОЗ), представляючи її як мережу. У даному контексті нами здійснена спроба охарактеризувати місце та роль об'єктів МВОЗ в топології мережі розподілу корисності з точки зору кількості пов'язаних об'єктів, і роллю, яку конкретний засіб відіграє в під'єднанні до загальної мережі МВОЗ сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційні уявлення щодо формування агровиробничої системи виходить з базового принципу, що неякісне виконання чи невиконання будь-якої операції в сільському господарстві може мати критичний вплив на кінцеві результати виробництва. У рос-

линництві з його багатотоварним виробництвом неможливо ігнорувати специфічні характеристики кожної сільськогосподарської культури, їх особливі вимоги до вирощування. Так, морфологічні особливості насінневого матеріалу передбачають застосування конструктивно відмінних посівних агрегатів. Тому забезпечення ефективності виконання кожної операції передбачає орієнтацію на забезпечення максимальної віддачі від об'єктові спеціалізації та ресурсної концентрації.

Енергозасоби в системі МВОЗ підприємства характеризуються можливостями уніфікованого зчеплення з робочими засобами, машинами та знаряддями. Вибір енергозасобу залежить переважно від параметрів його мінімальної потужності для досягнення кількісних та якісних показників для заданої операції. Водночас, робочі машини та пристрої призначені для виконання визначеного (часто – унікального) процесу впливу на предмет праці (грунт, рослини), і використовуються лише для забезпечення однотипних операцій.

Тому при проведенні дослідження на основі мережевого підходу можливо розглядати не стільки кількісні показники обсягів виконаних робіт, а суто факт виконання операції із використанням певних активних виробничих основних засобів. При цьому така виробнича модель набуває ознак комплексної безмасштабної мережі.

Якісні параметри об'єкту МВОЗ визначають його корисність, тобто здатність виконувати передбачені функції. В ході експлуатації вказані якісні параметри зменшуються, а вартість об'єкту та втрачена корисність поступово перерозподіляється на вартість та корисність виробленої продукції. При цьому корисність виробленої продукції вже розглядається як здатність задовольняти нові потреби, визначені споживачем новоствореного товару.

Визначальним способом передачі блага корисності об'єкту є технологія, що застосовується. Нею також визначається й необхідний набір виробничих основних засобів. Слід зазначити, що дослідженнями американського економіста Д.-Л. Мак-Феддена [6, с. 272] доведено, що індивіди в силу інформаційних та інших ресурсних обмежень зазвичай здійснюють вибір з обмеженої кількості альтернатив, не охоплюючи всі можливі варіанти. Нами встановлено, що такий дискретний вибір застосовується також у вітчизняній практиці формування системи сільськогосподарських машин та знарядь. Причому аналізу підлягає навіть не всі наявні засоби, при цьому варіанти використання часто мають хаотичний (чутливий до вихідних параметрів системи) характер, наприклад, банальна відсутність необхідних запасних частин до певного об'єкту МВОЗ.

Нами здійснений аналіз основних виробничих засобів із використанням типової польової сівозміни для зони Лісостепу України (озима пшениця – цукрові буряки – гречка – люцерна на сіно – кукурудза на зерно – соняшник). За умови рівномірного розподілу всієї площі ріллі для чергування вказаних культур у сільськогосподарському підприємстві, мережа розподілу корисності мобільних основних виробничих засобів матиме вигляд (рис. 1).

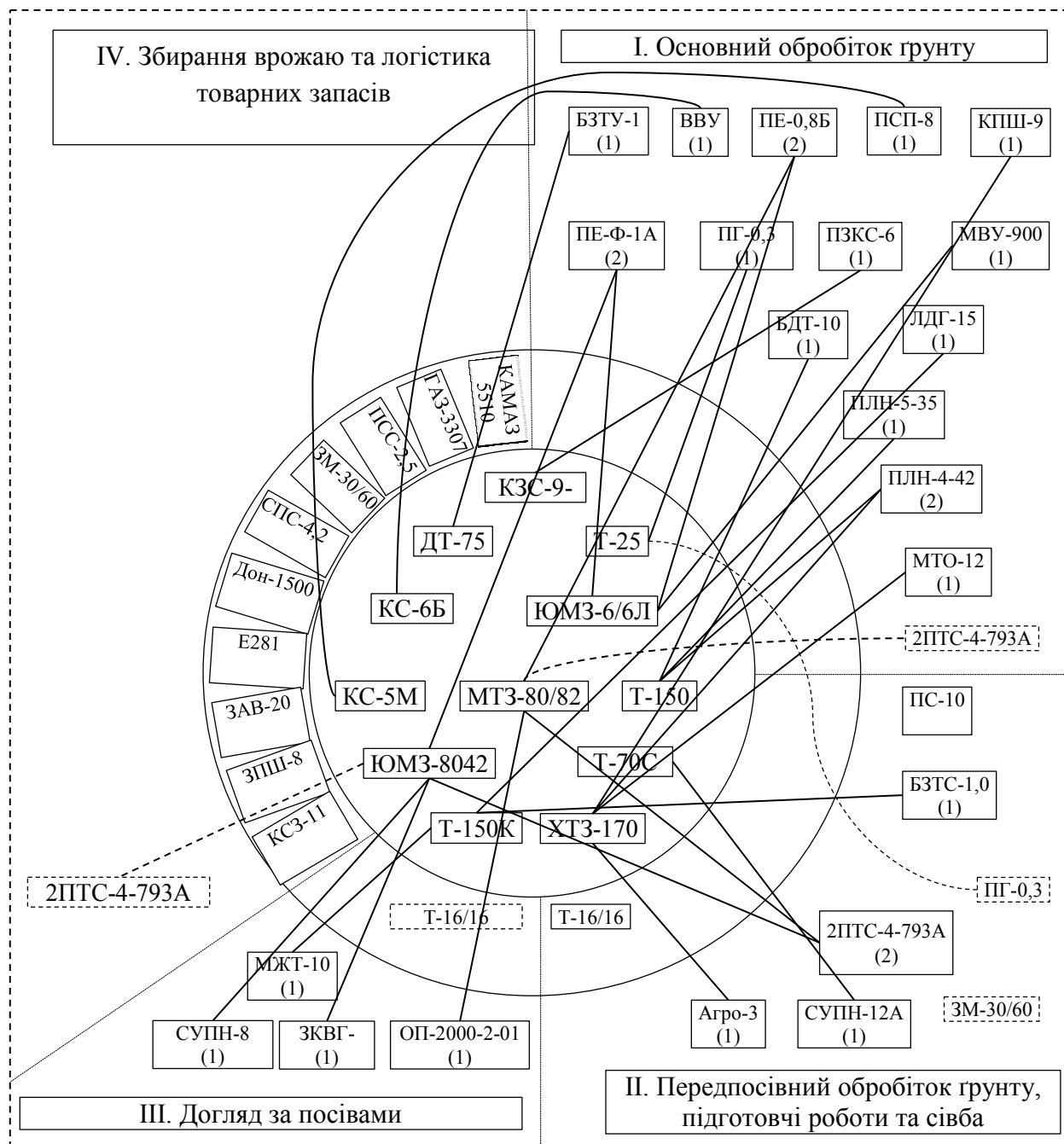

Рис. 1. Структура системи мобільних виробничих основних засобів сільськогосподарського підприємства у процесі розподілу їх корисності на культури сівозміни

Джерело: авторська розробка

Подана модель зв'язків переносу корисності у вигляді безмасштабної мережі передбачає відображення усіх залучених засобів згідно з рекомендованими технологічними картами [7]. Ядро моделі утворюють енергозасоби (спеціалізовані та універсальні), зовнішня оболонка якого передбачає поділ останніх у розрізі основних комплексів робіт. У випадку, коли передбачається використання енергозасобу у комплектації із робочими машинами чи знаряддями, визначено шляхи спільної передачі корисності у процесі їх експлуатації. При цьому шлях/зв'язок – факт проведення операції, а не фіксація її масштабів (без урахування кількісних і якісних характеристик діяльності –

показників собівартості, кількості обробленої площі, витрат праці та моторесурсу тощо).

Структура утвореної системи має групування залучених робочих машин і знарядь між основними комплексами робіт:

I – основний обробіток ґрунту;

II – передпосівний обробіток ґрунту, підготовчі роботи та сівба;

III – догляд за посівами;

IV – збирання врожаю та логістичне забезпечення.

Відповідно до [7], нами відзначаються тенденції залучення багатоопераційних технічних комплексів у періоди господарської та природної нестабільності. Особливо це стосується збиральних робіт з критичним впливом погодних умов, та процесів зі збереження та реалізації врожаю, коли наявні флуктуації економічного, політичного, іноді – військового та криміногенного чинників.

Згідно наших досліджень, у більшості українських сільськогосподарських підприємств у наявності енергозасоби (трактори) різних класів. Однак проведеним аналізом встановлено, що в розрізі сівозміни, з 23 енергозасобів лише 12 використовуються в комплексі із 22 робочими знаряддями. При цьому робочі знаряддя та пристрої зазвичай агрегатуються лише з одним, рідше – двома взаємозамінними енергозасобами (табл. 1).

Таблиця 1

Групування об'єктів системи мобільних виробничих основних засобів сівозміни за кількістю зв'язків

Енергозасоби			Робочі машини та знаряддя		
Кількість зв'язків, одиниць	Кількість засобів		Кількість зв'язків, одиниць	Кількість засобів	
	одиниць	у % до підсумку		одиниць	у % до підсумку
1	6	50,0	1	18	81,8
2	-	-	2	4	18,2
3	4	33,3			
4	2	16,7			
Всього	12	100,0	Всього	22	100,0

Джерело: розрахунки автора

Аналогічним чином здійснюється й розподіл корисного використання енергозасобів: 50 % експлуатуються лише з одним видом робочого знаряддя чи пристрою. Зазначений факт створює суттєву перешкоду для підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу мобільних виробничих основних засобів. Також наявні уразливості сільськогосподарських підприємств щодо невиконання виробничої програми внаслідок неможливості залучення певного засобу, що зазвичай використовувався на операціях із одним зв'язком між енергозасобом та робочим знаряддям.

Враховуючи, що даний мережевий аналіз виконаний за технологічними картами, тобто в розрахунку на 100 га ріллі, то критична потреба у певному виді МВОЗ може бути розрахована для фактичної площі земельних угідь у певному сільськогосподарському підприємстві.

Висновки. Таким чином, нами здійснено спробу дослідження розподілу корисності об'єктами системи мобільних виробничих основних засобів у сільськогосподарському підприємстві. Визначено, що половина енергозасобів експлуатуються у поєднанні лише з одним видом робочого знаряддя, що створює «вузькі» місця у виконанні виробничої програми рослинництва підприємства. Неробочий стан або втрата функціональних властивостей енергозасобом призводить до невиконання агротехнічного прийому, а, відповідно, і до порушення технології вирощування сільськогосподарської культури. Відповідно оновлення мобільних виробничих засобів має відбуватися з урахуванням зазначених принципів комплексності, неритмічності використання та ширшою експлуатацією саме універсальних технічних засобів.

Список використаних джерел:

1. Albert R. Statistical mechanics of complex networks / R. Albert, A.-L. Barabási // *Reviews of Modern Physics*. – 2002. – Vol. 74. – P. 47 – 97.
2. Newman M. E. J. The Structure and Dynamics of Networks / M. E. J. Newman, A.-L. Barabási, D. J. Watts // Princeton, NJ: Princeton University Press, 2006. – 582 p.
3. Heywood I. An Introduction to Geographical Information Systems / I. Heywood, S. Cornelius, S. Carver. – NJ: Prentice Hall, 2002. – 295 p.
5. Watts D. J. Collective dynamics of “small-world” networks / D. J. Watts, S. H. Strogatz // *Nature*. – 1998. – vol. 393. – P. 440 – 442
6. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелелогія): навч. посібн. / М. В. Довбенко. – К.: Академія, 2005. – 336 с.
7. Петров П. В. Агротехнологія і технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур: навч. посібн. / П. В. Петров, Т. Є. Посполітак, Є. О. Юркевич. – К.: Аграрн. Освіта, 2009. – 268 с.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В. Я.

УДК 351.82:338.48

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ
ТА УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЙОГО
СУБ'ЄКТІВ НА ПЕРСПЕКТИВУ**

Чорний Б.С., аспірант

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ

У статті висвітлені проблеми, чинники та перспективи розвитку сільського зеленого туризму як форми підприємницької діяльності на селі. Визначені його умови та ресурси, особливості та інститути. Обґрунтовані джерела поширення та зростання. Запропоновані форми статистичної звітності для обліку. Розроблені функції з метою удосконалення державного регулювання та управління подальшим розвитком його суб'єктів.

Ключові слова: *сільський зелений туризм, суб'єкти господарювання, агросадиби, державне регулювання, удосконалення, управління.*

Постановка проблеми. Сучасний стан економічного розвитку України потребує пошуку нових форм господарювання в сільській місцевості та управління ними. Однією з таких форм може виступати мале підприємництво, оскільки воно максимально поєднує інтереси як виробників, так і споживачів продукції та послуг. Крім того, у розвитку даного сектора економіки